



โคลงนิราศท้าวสุภักดีการภักดี

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

พระเจ้านบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี

โปรดให้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

๗



โคลงนิราศท้าวสุภักดีการภักดี

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี

โปรดให้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร



เลขที่

เลขหมู่

จดหมาย

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND



31111005350416

พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๕
โคลงนิราศของท้าวสุภัตติการภักดี (นาก)
ไปตามเสด็จเมืองกาญจนบุรี
เมื่อพระกาเบญจศก จุลศักราช ๑๒๓๕
(พ.ศ. ๒๔๑๖)

ร่าย ศรีศรีศกสวัสดิ์ พิพัฒน์ภูมไพบ เริ่มเรื่อง
วังสฤษดิ์สาร จากสถานราชธานี โดยพระภูมไพบผ่านเกล้า
เจ้าจอมภพเสด็จตลอด ท้าวกาญจนบุรี ตามพิภพถลมารค
จากจวบกลีบคั่นกรง ผดุงอุยโยคเหล่า สุนัขผัว
แผ่นฟ้า ฟากโน้นคูกัน แลแฮ ฯ
๑ เขตราชันย์อุยโยคเหล่า เลอสถาน
เสด็จกระษัตริย์สถานต์ เลอสมเฝ้า
สมบัติบริบูรณ์บาน ไฉน ภูมไพบ
สรรพสิ่งสิ้นค่าเข้า ออกอ้างเหลือตรา ฯ

๒ นานาประเทศค้า	ของชาย
แพทกสินค้ายาย	เฌองแหม่น
สถลมารคสอาดทราย	รอยเรียบ
เรือเล็กเรือไฟแผล่น	ผ่ายนางอล ๖
๓ ทลเคื่อนมาชมมาศสิน	วิสสันต์
เสกข์แค้นพนมวัน	ยากว่าง
ชมพฤษณ์ธวัชวร	พตใหญ่ น้อยแซ
สนั่นพยุหมาข้าง	เพียบพนกวทล ๖
๔ แดลงป่างำวาศเจ้า	จากเวียง
แสนเสนาะสำเนียง	นชพร้อง
หนักทรวงพหนักเพียง	เทควา ลงแม่
จำจิตรจำละน้อ	นาฏไวนาวัง ๖
๕ เสียดายขนิษฐน้อย	นงพาล พี่เซย
งามคังทวงกุศมัลย์	คลคล้อย
ละนุชแม่เนาสถาน	แต่เอ องค์กร
ชายเฉียดหญิงชิตน้อย	หน่งชั่วเสียใจ ๖

๖ โคมแม่จ๊กฝากไว้	แห่งใด คืบนา
ฝากกับใครๆใคร	จ๊กเว้น
ฟ้าดินพิศรวๆใคร	กุมท มาแม่
โคมแม่ชอยแต่เว้น	อยู่ห้องนฤพาน ฯ
๗ โคมลานุชนาฏแล้ว	จ๊กลา แม่มา
จงอย่าแสนโศกา	ใฝ่ใจ
ไยนานก็เคือนตรา	มาสู่ แม่แม่
ขอเทพรักษัน้องไว้	ตราขาคันคง ฯ
๘ ขกอย่างห่างกิ่งกำว	กำเนิน
คช่วงคล้องบาทเคิน	ไยไต่
วิวิจิตรพรพรโอญ	อ่อนอก แลแม่
ร่อนกระมลหม่นไหม้	จากแล้วเหลียวหลัง ฯ
๙ เหลียวเห็นสายสวาทิเจ้า	ตามมา ส่งแซ
คังจะทอดกกาษา	ลุ่มลัม
น้ำตาข่มชาคตา	ไหลหลัง ลงแม่
กลืนกล้าน้ำเนตรกัม	รักตรไต่กำเนิน ฯ

๑๐ ย่างลงนาเวศว่า หวันสมร แม่เฮย
 แล้วยพยักตร์ถอน จิตรท้อ
 รุ่มรุ่มจิตรรอนรอน เรือแล่น มานา
 เฉกทั้งน้าร้อยหม้อ คิคคัมกลางทรวง ฯ
 ๑๑ อรุณอาราเมศ์แม่นัน อันใด คิญา
 คิอสุริยอุไทย เลือกฟ้า
 แสงแตกส่งแสงใส เสมอโชนฐ์ แม่นา
 ปากแม่แดงทูนน้ำ แม่หน้าเอนดู ฯ
 ๑๒ กัลยาณมิตรอ้าง อาราม พระนา
 เสมอมิตรเราสองงาม ใจอนพริ้ง
 เวียมคิคุครองความ สุจริต นามแม่
 นื่องรักพรกน้อง เล่ห์เพียงอาราม ฯ
 ๑๓ ร้านแพแลเพียบล้น ของขาย
 โหมคเทศาคาทองพราย เพรศพร้อย
 รุกาสีสะไบสาย สมรมิ่ง
 ทากนอกทักยักย้อย สอดซันชมพู่ ฯ

๑๔ วิทยานนาเวศ์ลา	เรือกล
พาพระโพธิสัตว์ทล	ฝั่งแล้ว
วานเวียนประเวศวณ	กลีบหน่อช เรือเซย
เรือช่วยเรือรับแก้ว	เนตรน้องตามมา ฯ
๑๕ บ้านชาวยุโรปล้วน	คกราย เรียบแซ
เป็นระยระมิชาย	ฝั่งน้ำ
บางแห่งก็ห้างขาย	ของมาก มินา
ชุมประชาชนกล่า	กลุ่มชอสัยสน ฯ
๑๖ นพคุณอาวาศ์ไกล	ชลธาร
งามแต่ชอแลซาน	วกเรือ
อ้าโถมแม่ทวงมลาย	นพมาศ กุเซย
ผดผาดผ่องผิวเนอ	แม่แม่นนพคุณ ฯ
๑๗ บัศเคียวบรรลคว้าว	การวคนอง
นั่งนงคะเนตรอง	เรืองน
เรือเรียวงมาผยของ	พยค่าง ใหญ่แซ
ลอบลิวลิวแล่นล	ล่องพันดาวคณอง ฯ

๑๘ ขางคอแหลมเล่ห์เหลี่ยม นามบาง
 เสมอเสมียมเสียบอรพางค์ พั้ง
 ยามคำปลานาง นุชรำ ลั้งแฮ
 แหลมรูกค้ำนั้ง ซาบส้านเสียวกระสัน ฯ
 ๑๙ เรือไฟใช้จักรกว้าง คือบาน ลมเฮย
 ถึงสมุทรปรการ ปากน้ำ
 พระสมุทรเจดีย์สถาน ทินมัส การแฮ
 ขอเคศพระช่วยคำ คู้ข้าคนครอง ฯ
 ๒๐ บ้อมเลื้อยซ่อนเลียบใกล้ ชลธาร
 สำหรับขัณฑ์การ คึกคู้
 ซ่อนฤทธิกำแหงหาญ เสมอซ่อน รักนา
 ซ่อนรักลักซ่อนซู้ พั้งใจตาย ฯ
 ๒๑ หลั่งเต่าบึงตึงตึง กลางชล
 ฤๅเต่าเทียวชุกชน หลบลี้
 เต่าเฮยฝากนสนธิ แก่เต่า ไว้นา
 เต่าแม่มาทางนี้ เต่าเต้านำจร ฯ

๒๒ ๑ เรือออกปากอ่าวว่าง	ว่างใจ จริงนอ
แลลวทิวไม้ไกล	ฝั่งแล้ว
เห็นเรือนตะเกียงใน	อรณพ
เรือแล่นเลียบแคล้วแคล้ว	คลาศคล้อยโดยทาง ฯ
๒๓ ๑ บัศพลเรือทักตน	กลางดอน
กรรมพิศจำนอน	นอกนั้น
ทุกขทัฬหทัยดอน	ทนทเวศ
เรือคจจิตรวนชั้น	ห้วงหน้าไกลหลัง ฯ
๒๔ ๑ รอนรอนสรีรียเขื่อง	สายัณห์
เรือเรอวิศม์จันทร	แจ่มฟ้า
รายรายพระพายผัน	พิศเมฆ หมกเอย
เรือยเรือยคาเวศคล้า	เคลอนคล้อยลอยโพยม ฯ
๒๕ ๑ ดวงดาวราวเนตรน้อง	นงพงา พิเอย
ภักตร์เทียบดวงจันทรา	จ่มลิม
ขนงเปรียบอ่าวคงคา	กันเรียบ เสมอฤฯ
โคมแม่งามยั่วข้ม	ยั้งแย้มขัศร ฯ

๒๖ ๑ หอมกลั่นการเกศทั้ง	วรวงศ์ ช่อนเอย
เนอสนิทนวลผจง	เจ๊กหล้า
งามจิตรทวยทรง	เสาวภาคย์ พี่เอย
เนออันขามหนาวหน้า	เราร้อนผ่อนเย็น ฯ
๒๗ ๑ ลมทเลพิศผัวต้อง	สกันธกาย
ผ้าห่มฤห่อนหาย	สันสท้าน
เนออันวงกอยสาย	สุทสวาทิ
แมนพวยร้อยตำนาน	คตินวเดยวหาย ฯ
๒๘ ๑ เคยสายสรวนแนบเนอ	แนมนอน
พลางพระทองกร	กอดเกยว
ยามคำร่ำอ่านกลอน	ฉันทภาพย์ ไคลงแซ
พลางพลอเล่นเลี้ยว	ไขว่คว้านในเชิง ฯ
๒๙ ๑ ปานนั้นาเรศรี	แรมวัง
จักกลัยฤาเนายัง	นั่งเหล้น
จากมาแม่อยู่หลัง	จักเงยบ เหนงนา
ละทเคยซัดเว้น	คำเข้าคอยหา ฯ

๓๐ จากมาแม่นแม่นว่า คัวตาย
 ใจข่อยกั๊กกาย แยกไว
 เรว์ร้อนทรนราย ฤาหลับ เลยแม่
 หนาวแต่่นอกในไหม หม่นเศร้าทรวงสลาย ฯ
 ๓๑ ย่ำรุ่งสริเยศขึ้น พันชล
 พนจากนทรามน มืดหน้า
 ลูกย่นกั๊วเวยนวน จักคว่ำ ลงแซ
 เรือกโคลงเคลงคว่ำ เชือกไต่เคินเซ ฯ
 ๓๒ นั่งชมบ่ไต่เพราะ คลื่นเหียน
 บินแต่เสียดาเจียน กกกก
 นอนนั่งทวงเวียน ค่อยสร้าง
 พลังพิเชกเขนก้อง จักชมปลา ฯ
 ๓๓ เห็นไ้ช้ชกเวียบรว ล้อมปลา
 ปลาขี้ตัวมา คึกหมั่น
 เณกโฉมวนิดา งามเงื่อน ไ้แซ
 ชายเฉียดชกคึกคึก อัดกล้ำจำตาย ฯ

๓๔ ปลาว่าพวนว่ายค้ำ	คอนทราย
กระตึกกระตึกกาย	ขั้ช้อง
ทพจากนชวาย	สวาติแม่ มาแม่
ทาลระเก่าคิ่นร้อง	เรียกเจ้าในใจ ฯ
๓๕ เรือม่าน้ำฤกไค	สามวา เศษแฮ
เห็นแต่ฟ้ากับชล	ฝั่งข้าง
งูเงือกเต่าปปลา	บผก พยเลย
แต่จะคอยชมค้ำ	เช่นค้ำชมนาง ฯ
๓๖ จำจากพวากพลกเจ้า	มากิน หนึ่งวา
ช้อนตักเข้าเต้มกลืน	ติดแค้น
เจ็บจิตรแต่จำขึ้น	กลืนกลืน ลงแฮ
ลมปทะสทอนแน้น	ทั้งแค้นกลืนคาย ฯ
๓๗ คิควันเรียมจากเจ้า	จักลา มานา
ทอดแต่ดวงไฉยนา	บอกร้อน
จะลั้งออกวาจา	จวนแก่ แล้วแม่
กลัวพวกสาวจักช้อน	แคะไค้คำคม ฯ

๓๘ พอสายสุริยเขตแล้ว ลุดึง
 ปากอ่าวแม่กลองชิง แซ่ซ้อง
 เจ็บจิตรทึงขนิยง ยันอก กุเอย
 บ่ตลอกเลยต้อง ยักย้ายลำเรือ ๖
 ๓๙ ชาวบ้านปากอ่าวตั้ง ทำปลา
 สาวแก่เต็กเล็กมา กลาคกลุ้ม
 อายอขยสนาสา เหม็นไผ่
 หน้าคั้งเนอคั้งคัม คิกก้อยเท้านาง ๖
 ๔๐ เยี่ยมมามาลแล้ว ชิมพวา
 ทาสอดลอกแลหา แห้งหั้น
 วัคชิมพวนา รามราช รังแซ
 ขอเคชพระกางกั้น เกษพนัญชัย ๖
 ๔๑ ราชบุรีไกรราชไค แรมวัง นินา
 ไยบ่ยลสนมยัง อยู่บ้าง
 ทรอยราชแต่ปางหลัง จักพวาก มาฤฯ
 ราชนิราศแรมวัง ร่วมรู้ใจเรียม ๖

๔๒ หยุคยังยงทำชน แรมเมือง
 สยามราชราตรีเคื่อง สวาคใหม่
 ทกขทัยยประเทือง คลายคลี เลยนา
 เกินเทียวชมไม้ ใหญ่ ฝักหญ้าสารพัน ฯ
 ๔๓ ยอแสงศรียศเยื้อง เวหา
 ยามพระลยสนธิยา คล้าคล้อย
 เห็นจันทร์แจ่มนภา พันเมฆ มาฤฯ
 คึกว่านวลน้อยน้อย นาฏเจ้าตามเรียบ ฯ
 ๔๔ กวงเคือนเหมือนนักรวแกว กลอยกระมล
 ใจอยู่วังแต่คน ห่างร้าง
 ทาวทายนนภคด กวงเค่น
 แม่แม่มาแนบข้าง จักชีชวนชม ฯ
 ๔๕ หมู่นักชัทรชน เปนปฐม
 ช้ออศวนนยม เยี่ยงไว้
 เชยทาวพชากชม ไฉนชื่น เชยแม่
 ทาวแก้งม้าจงไต้ รับน้องมาเร็ว ฯ

๔๖ ฤๅษีสองดาวกัณเฐาะ ฤๅษี นามแซ
 หรบหรัๅรๅคมี หม่นเคๅรๅ
 หมองเหมื่อนฟๅเๅลศๅว ๅวลๅกษๅณ
 จๅจากพรๅกพลๅตๅจๅ ฝๅชๅใจหมอง ๗
 ๔๗ ฤๅษีสามนามออกอๅง กฤๅกๅ
 ลูกไ้เปๅนกลุๅมมา พรๅงพรๅอม
 เรๅยมๅเๅลวๅนๅทๅ ๅวๅสๅวๅคๅ ๅเๅยวๅ
 พลๅไฟๅนๅบๅนๅหๅม ฝๅเๅเพๅยงมาๅเๅยว ๗
 ๔๘ จมูกมๅฤๅษีสนๅน ๅวๅหๅน
 ๅกๅเๅนๅทๅวๅงๅสๅ สๅคๅลๅ
 ๅกๅนๅงๅนๅชๅฟๅคๅกๅ ๅกๅคๅ ๅคๅนๅมๅ
 สๅองๅเนๅตรๅแๅงๅคๅลๅชๅ ๅมๅนๅมๅนๅวๅหๅน ๗
 ๔๙ มฤๅคๅเๅยๅรๅคๅรๅบๅหๅ ๅวๅหๅ ๅเนๅอๅเๅย
 ๅชๅรๅมๅกๅชๅรๅมๅลๅมๅว ๅหๅรๅบๅหๅ
 ๅจๅกๅวๅงๅกๅแๅตๅว ๅจๅคๅคๅ ๅหๅวๅนๅ
 ๅวๅงๅรๅกๅบๅรๅกๅ ๅเมๅอๅไ้ๅจๅกๅสๅม ๗

๕๐ ฤๅษีขุอิทรเวธ นภา กลเซย
 ปลิวลือตามคารา เต่าเต้า
 ใจเรียมว่ายเวหา หานู แลแม่
 แม่จักคุชฤา อยู่ห้องหนหลัง ฯ
 ๕๑ ขนพิสัสตฤๅษีพรอย ดวงเพรา พรายนา
 แลเล่ห์ล้ำล้าเภา ลือคว้าง
 ล้าเภาจักพาเขว มึงแม่ มาฤ
 คอยยิ่งคอยเปล้าค่าง คิกค่างคอยหาย ฯ
 ๕๒ ฤๅษีแปดไขแจ่มแจ้ง มัวมน
 นามขมขยอกบัวกล กล่าวไว้
 หวลคึกคึกคด บัวมาศ แม่เซย
 ยามพิไลกลั่นไข จักซำคี่ไฉน ฯ
 ๕๓ อัสเสศเนาวฤๅษีเฒ่า ตามบัว มาฤ
 เยียวว่าขุวิ้งรว ไล่ไล่
 บัวเขย่งเกลี่ยคกถว ปลอย ทมนา
 บัวย่นอมน้ำนให้ เหล่าเขยปลอย ฯ

๕๔ มาชมฤกษ์สืบ	พานร
ฤทธารามรอน	ราพราย
วานพาพะหาร	สมสู่ แม่แล
ทวยพาผาค่าย	ไซ้ไซ้หณมาน ฯ
๕๕ ขรพคณฤกษ์ไซ้	เฮกา ทศเฮย
คำเกาเรียกสืบมา	แรกผู้
รอยแรตฤทธิเรืองพา	หนพระ เฟลิ่งฤ
รอนรักเกรงแรคร	เรองรอนรนใจ ฯ
๕๖ อตรผลฤกษ์นท	สืบสอง
นางแรตตามค้อย	ชนผู้
พรางฤแม่ตรอง	ตรกเคียก พฤ
จึงมีตามมาส	นึ่งแค้นอยู่วัง ฯ
๕๗ สืบสามนามหัตถ์อ้าง	ผาหัตถ์
ไพโรจน์เรืองจำรัส	วังเว
เรียมตองหัตถ์แม่ขค	หัตถ์
คิกขลัมหัตถ์เจ้า	หัตถ์ควาหาหยา ฯ

๕๘ ลีขี้ลี้เพริศแพรว พรายหาว หนแฮ
 ฤกษ์จิตวคิอทองทาว ต่อมน้ำ
 จิตรพิเยอกเย็นหนาว นกแนบ นุชนา
 ชลช่มเต็มเนตรซ้ำ เพียบเพียงต่อมชล ฯ
 ๕๙ เบญจวิศัลย์แก้ว ชัชวาลย์
 พิศฟ้างทองประพาฬ แจ่มจ้า
 โฉมน้องคิณเนตรปาน มณีเนตร เรียมฤา
 ไกลกว่าไกลนิกหนา อ่อนวันเห็นโฉม ฯ
 ๖๐ ไพศายดาวข่อนน้ำ โสฬศ
 ทาศายทองปรากร เกลขนกล้า
 เรียมไกลกลืนเสาวรส นานเนน แล้วแฮ
 ข่อนเนตรเรียมช่มน้ำ เช่นน้ำข่อนดาว ฯ
 ๖๑ อนุราธสิยเจ็ดน ดาวหงอน นาคเอย
 กลากเกลอนอัมพรสลอน กลุ่มกลุ้ม
 ร่อนรักพรอันสมร เสมอพิช นาคนา
 ขันนังขันนคณลุ่ม จิตรอันรหายหิว ฯ



๖๒ อัยยารัฐเชษฐฤกษ์เรือง
 ทาวนาคแผ่นทยานหาญ
 ป่านนชเนาสถาน
 คิกทเคยชาควน
 ๖๓ สยเก้ทวทอ้งนาค
 งามก้งทวงไฟทวีย
 ฌวักทรวแม่เพญบรณ
 พิคเพ่งทวเคอนแพ
 ๖๔ ฤกษ์ยลยชางชอ
 พลายคชร้างพังคลา
 เรียมก้จากชวัญตา
 ละแม่เคียวอยู่เหี้ย
 ๖๕ เอกเพศพังคชเค้า
 ชอชตราส่วพห้หมาย
 เหลยวหาท่อนเห็นสาย
 กัมภักทรวทรมอกใหม่
 ทหารเหลน
 คิกพี บ้างฤ
 ว้างเว้นวายชม ฯ
 นามมูล ฤกษ์แฮ
 เทียบแท
 ไคเปริยบ ไคไคย
 พ่ายหน่านวลนาง ฯ
 บรพา ส่าพห้แฮ
 คลาคเค้า
 มาเถอน
 ขาคเล้าโลมสมร ฯ
 ทามพลาย มาฤ
 ฤกษ์ไว
 สวาคพิ ทามเลย
 นกหน่าอายคเชนทร์ ฯ

๖๖ อภัพิตชช	สาวัน
ทาวหลักไชยใครสรร	เคกไว้
โรครักสลักยัน	ครึ่งแน่น ทรวงนา
ถอนยไต่กลับไค	แต่รอนรณกระสัน ฯ
๖๗ ไตรพิศวนิธน์	ดาวกา
บินร่อนมาเวลา	คกแล้ว
นำข่าวชนิษฐาน	วิรัตน์ มาญา
ก่ายยอกข้าวแก้ว	พิไต้สักคำ ฯ
๖๘ จตุเพศส์ตภิกษณ์	มังกร
แผลงฤทธิ์เล่นอัมพร	แล่นเลี้ยว
คิกเคยแอบของคอร	อันอก
กรพเคยตระกองเกยว	กอดแก้วกับสกันธิ ฯ
๖๙ บัญเฬศบรพัทธพณ	หาวหน มาแฮ
คิอพิทานยังบน	ขคฟ้า
วันทกรทวยทน	เทวศร่า รักแม่
ลมว่าวผ่าวพิทกล้า	นกัน้องอนาถหนาว ฯ

๗๐ เพศานล้าคัยค้ำว	อุทรา ภัทรฤา
ยี่สิบหกฤกษมา	ล่องแล้ว
หวิวหวิวประวิงผวา	พระวงหวั่น ใจนา
ไก่อ้าขันแจ้วแจ้ว	หว่าคว่ำทรวงเลี้ยว ฯ
๗๑ สัปดาพิสสันฤกษ	เรวคี่ ยลานอ
บรรจบจักรวารี	รอบฟ้า
จวนพระสุริยลี้	ลาส่ง โลกแฮ
เบิกอทัยเือกกล้า	จวบแจ้งประทุสไสมย ฯ
๗๒ คิคไปใจขุ่นเพียง	ลอบปลิว
เลียงคเหว่าแว่วหวิว	หว่าคว่ำ
อ้อนอกระหวยหิว	มันเมื่อย
หนวอนกันชนกลมผ้า	สีก้อคกลึงหลับไป ฯ
๗๓ ถึงวันกำหนดแล้ว	จักเกิน ขกนา
เลียงพวกพลเกรียวเกรวิน	กุ่มก้อง
ตราตรองกระโหมคเหิน	หวนสวาค
ไทรทรวททุกหน้าจ้อง	จยแล้วฤาเห็น ฯ

๗๔ เกินทางกลางข้ากั้วัง ล้าลเมาะ
 ถึงทุ่งนามนาเราะ ราชภูริ
 ชื่อนาหาคเณาะ คำกล่าว
 ญ่าว่าน้องนางสู้ เราะรวิหาเรียม ฯ
 ๗๕ ทำเล่นเห็นท่าเหลย แลตลย
 แม้นอยู่กรงจักกรย เกร่กอ
 ฟาน้องแม่ฉายฉย มาเล่น
 มาแต่เคียนกทอ จากเจ้าหนวจริง ฯ
 ๗๖ ถึงช่องเขาทลเลยว เลยมา
 แลละลิวเชิงผา ไหว้ไหว
 กระทิงถักพคณา เคยลู่ สิงแซ
 เขาทะลุโล่งโต คอยด้วยทรวงเรียม ฯ
 ๗๗ เขาทลฤาใหญ่เหยียง ชกเรา
 กว้างกว่าขอบเขตรเขา วากว้าง
 ทุกแทบสัศวร้ายเนา ในอก
 นอนแต่บนอนสัทึง ยิ่งร้อยสัศวเคิน ฯ

๗๘ หนองบัวค่ายเก่าตั้ง แต่เดิม
 หวนฤทายชนเฝ้า ออกขึ้น
 หนองบัวยิ่งมาเฝ้า แต่โคก
 บัวว่าบัวสน เปลี่ยนไว้ให้ชม ฯ
 ๗๙ สรวบวงกชชัย ชูทอง
 ขานเบิกเรณูทอง ร่วงร่วง
 คึกคึกนัยคลพอง มาลาค กุไฮ
 รวยรินกลั่นฟุ้ง ซาบเนอยงหอม ฯ
 ๘๐ ฝุ่นทรายปรายประณี สบสกัน
 พิศภิกศรพิภกยล เยี่ยงงว
 ขายแคคแผคแผลน กายกำ ไหม้นา
 ไวรกรรกรบรคัตว คึกคึกเต็มเอี่ยม ฯ
 ๘๑ ทำนางนางนิมน้อย เคนมา น้ญา
 เพอจะสร้งกายา ล้างร้อน
 เชิญนชแม่ลีลา หาฬ เทอญแม่
 คอยบ่เห็นนางช้อน ออกไธ้ชาคร ฯ

๘๒ ห้วยท้วนท้วนจากเจ้า จำเอน
 ห้วยท้วนท้วนเห็น หกห้วย
 เห็นห้วยหากคึกเขิน ดอก ทุมมา
 จึงเกิดสวาทท้วน ขาดท้วนท้วนมา ฯ
 ๘๓ พนมรักนามแห่งห้วย ชลธิ
 รักพริกแสนทิว กว่าฟ้า
 หากเจ้าฟ้างเพียงชี พิศรมอก ม้วยแม่
 รักช่วยแบ่งรักข้า ควบด้วยพนมทอง ฯ
 ๘๔ ทับตะโกพฤษชาติชน สรรพ
 เชนงแซ่เสียงบรวง ร่ำร้อง
 นางเก่งกระษัตริย์ ทวายถก กติงนา
 เสียงพฤษค์คาร์ณก้อง บบเปรี้ยวรงมไพโร ฯ
 ๘๕ ค่ายใหญ่อยู่ใกล้ท่า นที
 ลำแม่พาสีมี ช่ออ้าง
 น้ำใสสนิท ฤทธา กรองนา
 นกระกำขามร้าง ฤทธิอันญาเย็น

๘๖ นองเนืองกระเหียงทั้ง หึงชาย
 บ่าแบกขนของถวาย อยู่ชว้าง
 โอ้อวดประวศกาย คามเพศ เซนา
 เมียลูกหลานพี่น้อง บ่าวข้าหึงชาย ฯ
 ๘๗ สาวสาวเหล่ากระเหียงล้วน สวสว
 ขักขั่นเกล้าผมมวย แซ่มช้อย
 เงินไฟลูกขี้ทรวย ร้อยรอบ คอนา
 ขมิ้นขี้คึกหน้าขม้อย ม่ายเหลียงเอียงอาย ฯ
 ๘๘ ขี้บว้าทำเล่นไค้ หลายกล
 เข้าขี้คึกเคี้ยคเค็มทน สบาย
 เลือดแสงทสุมตน เค็มหยาย ควณนา
 พกอะไรไม่รู้ เรืองเขยเขยควาย ฯ
 ๘๙ เกินทางกลางบ่าไม้ กงคอน
 เห็นแต่เต็งรังสลอน สลัดสล้าง
 ไม่รวกรกทางจร รานกึ่ง ลงแซ
 ประมาขามข้อมข้าง หยคยังเก็บอม ฯ

๕๐ กล้วยไม้ค้ายไม้ค่าง	รติยา
ส่งกลิ่นตระหลยมา	เฟื่องฟุ้ง
กลกลิ่นขนิษฐา	วีรชน เรียมเอษ
หอมตระหลยอยมั่ง	รุ่งเช้ายังหอม ร
๕๑ ผ่านางนางห้อยคย	พฤษภา ไร่ฤา
คือว่าตากพิศรา	หนุ่มหน้า
ทองกลางผากแลมา	แดงทาส ทานา
คิดว่าซบในเจ้า	มัสกพนชมพู ร
๕๒ ลมชายไม้แผกตัน	เตงรัง
ใบผล็วรงโรยยัง	พ่างพน
ยามแรมนวิราศวัง	มาเถอน
มุ่นหมกอกวาชิน	เช่นไม้รังโรย ร
๕๓ ใบไม้รายร่วงพน	ยถพิ
จอกเปลวอัคคี	วิบไหม
กพิตรพิภกศรี	เสวลักษณ
พลิงวากรอันลวกไต้	สกลันฉนไค ร

๙๔ มขามเคียบชาวค่านทั้ง รักษา
 ขามร่นร่วมสาขากิ่งค้อม
 พนลาตสอากคา กุญปราย ไวไซ
 หนาชนปกคลุมลั้ม รอยคั้นมขามทง ฯ
 ๙๕ คิคความยามจากเจ้า มาเคียว
 เห็นสนกจักเหลียว เปลาค่าง
 ห้วนห้วนอระเลียว สายสวาคี พ็เฮย
 แรมเวศวรครักร้าง ไคว่กลั่นใจทาย ฯ
 ๙๖ ถึงท่าตะครือครัน คุ
 ม้ารถคชเกวียนกง คุ
 ลงท่าเทียบบริมคง คาแน่น เรือนา
 เลียงเรือกเลียงกร้อง คำเข้ายังชิง ฯ
 ๙๗ ยินเลียงสโนคกชิง กังวาน
 ใ้เก้เถอนสั่งเลียงชาน คุ
 จำรจากสถาน คุ
 เรือรบยแจวคลาศแคล้ว คุ
 เคลื่อนคล้อยโดยทาง ฯ

๘๘ มากกลางแม่น้ำเขี้ยว ชลปรัง ปรีณา
 เมวระกิกเค็มคัง คักแท
 กังคักกัเรียมคัง เกศสวาคี มานา
 กังย่หลุกเลยแล สักสันแรงโรย ฯ
 ๘๙ ยามร้อนร้อนยังล่า เหลือทน
 กุพิษอัคคัลล ลวกใหม่
 ร้อนกายอรุอันกล เสมอจิตร รันแซ
 ร้อนยังพิษไซไซ ชาติร้อนยังมี ฯ
 ๙๐ ปราณุชานาญ้อง เนาสถาน
 แม่นว่ามาจักลาน จิตรชน
 ชมหากสวาคีปาน ปันเปรียบ ไทเลย
 สรงสนานน้ำคิน คิตแล้วคงลง ฯ
 ๙๑ เห็นฝูงมยเรศพื่อน ฟายหาง
 ลางหมู่มยรวณนาง แวคล้อม
 พิกองคิยคิธสรวงค์ รายร่วม เรียมนา
 ยามเรศไฉนางห้อม พเพยงอายยุ้ง ฯ

๑๐๒ วิมริมนาเวศลวัน กลาคำ มากนา
 ปลายบักมีเคอຍປຣຈຳ จ้อจ้อง
 เจียบเจียบยี้ยียทำ กระตุกกระตีก
 ทังจะถามข่าวร้อง เรียกให้หุຍຕເຣືອ
 ๑๐๓ นกตะกรมลุ่มลุ่มเทียว หายลา
 หัวโม่่งเหม่งกายา เย็นเยื่อ
 ใครมาทสวาคินา วัรคั่น เรียมแซ
 ซอจ่งกลัยกายก้อ กากแม่นันนกตะกรม ฯ
 ๑๐๔ ผุ่งพิหกรรมมารคแล ทลายพวรรณ
 ข้างร่อนข้างวาณัน ผาตร้อง
 จัยไม่ว่ายเรียงวัน เกล้าคู้ เคียงนา
 ทังจักชวนชกนอ้ง พยมยามครวญ ฯ
 ๑๐๕ บุญใดมาได้เทียว แสนสนก
 ฤาษาปมาทำทุกซ์ โทษให้
 จากมาฤมิศุข สักครู่ เกียวนา
 กันแต่ให้แล้วให้ เล้าล่าเหลือนทน ฯ

๑๐๖ เรือล่องละลี้วลา ทำบล
 บรรลู่แก่งหลวงยล ย่านแท้
 ชลเชียวฉวางวน เว้นวัง มานา
 หินเกิดเกาะเกาะแก กัดกึ่งกลางชล ฯ
 ๑๐๗ แก่งเกิดกึกกั้นท่า ทางจร
 จากฟ้าจากจอมสมร กว้านั้น
 รัชชแก่งประกายถอน มาเทียบ เสมอญา
 ยกแต่สองกำยาน ทวยกันแก่งทลาย ฯ
 ๑๐๘ หลายคนหลายคำเข้า ขอบเคื่อน
 เข้าคำไขรู้เลือน เลอะห้วน
 แสนโคกยิงเข้าเคื่อน แด่กลัย แด่แม่
 มัวมีกจนจรหม่น หมกไหม้หัวใจ ฯ
 ๑๐๙ น้ำไหลไหลรีบร้อน เร็วไป หนอยรา
 เยี่ยล่องยันทน์ใจ จอดช้า
 เขาตกนตกไค กจตก เรานา
 เจ็บทั้งตกเขาหัว ลีบครึ่งยัรบม ฯ

๑๑๐ แควใหญ่ใหญ่ยิ่งด้วย คั่นโค
 ใหญ่เพราะชลเขี้ยวไหล กักกว้าง
 เขี้ยวเร็วช่วยพาไหล คลาล่อง ไปนา
 ร่วมพริกแรมร้าง เวศไว้ใครรวม ฯ
 ๑๑๑ น้ำไหลจักลากให้ ลอยลง ไปนา
 ยังจักแวงขึ้นคาง คั่นเหล่า
 ถึงกาญจน์ขจร ข้ามฟาก หนึ่งนา
 เรือจอกจักชวนเจ้า ยাত্রชนไหนดาง ฯ
 ๑๑๒ ครวญครวญคร่ำเนตรข่ม ชลในนัย
 เทยทุกแห่งหนไทน ท่อนวัน
 คนเคอนต่อวันไกล สวาคแม่ มาแม่
 ลังแต่นาสึกเฟ้น ฟกซ้ำกำแดง ฯ
 ๑๑๓ โนมแม่ถอทรูปไว้ ในตา พิญา
 เลี้ยกแซกทองชีวา เว้ยด้วย
 จับจิตรพิจา คุรคร่ำ ครวญแซ
 จรจากจำม้วยม้วย มอดแล้วฤลัม ฯ

๑๑๔ หลวงณวนอยู่ถ้าที่ ^๕ เงามเขา
 เห็นศุขสังกัเหงา ^๕ เฝยบควม
 ยามยากวิโยคเยาว ^๕ มาเปลี่ยว ภายแฮ
 คิกะบวชสวดพรม ^๕ พวกพ้องหลวงณวน ๖
 ๑๑๕ พทงทางนำหน้อย ^๕ หนึ่งไหล
 ไหลย่หยุกเย็นใส ^๕ เซาะซง
 ซงสคเสมอไนย ^๕ เนตรหลัง ไหลแฮ
 หลงฤกลันคมขวง ^๕ วิกแล้วยงเหลื่อ ๗
 ๑๑๖ ไปเขาชนไก่บ้าน ^๕ กาญจนบุรี
 ทอย่ทองประศรี ^๕ สอยเหล้า
 ไปเห็นสักคนมี ^๕ อยู่ที นั้นนา
 มีแต่สิ่งสัทว้เข้า ^๕ หยคยงอาไควย ๘
 ๑๑๗ เทยวไปพยแม่น้า ^๕ ลำตะเพิน
 ทางซ้ายข้าศึกเคิน ^๕ สัก้าว
 กลังสงเสมอเนน ^๕ เขาหนึ่ง แลนา
 เพียงแต่ยักยาท้าว ^๕ ฝนพมมมิล ๙

๑๑๘ เรือล่องคู้ยงช้า ขทัน ใจแฮ
 เยียวว่าเหาะไค้พลัน สู้เหยา
 ขนานบ่เนิ่นวัน ขานเขือ นามแม่
 เรือวิบระเห็จเข้า สู้ห้อยหานาง ฯ
 ๑๑๙ จากมาหมายมอคม้วย ฤคอง คั่นเลย
 นัยแต่รอบสกันด้วง ทกครัง
 ๑๒๐ จอจิตรประจวบจง เจียนรอบ ขแม่
 ยนนั่งนอนเคินตัง แต่รอนฤเสบย ฯ
 ๑๒๑ กำสรวญกำสรวสรว เสนหา
 แม่จักลงเลขา ห่อนลัน
 ร้อยกัลป์กัลป์เกิดมา ฤรำ เขียนแฮ
 ร้อยหกร้อยโหมขูลัน ลอกไวยังเทลิธ ฯ
 ๑๒๒ รำเรองนิราศให้ หาศรี
 ท้าวสภักการภักดี กล่าวอ้าง
 แสดงศักกกระสัตรี ครอบทวี ทำแฮ
 ไว้เพือนภริมย์ร้าง รักเร้นแรมไกล ฯ

๑๒๒ ไก่โตนิราค์โขง	เขาราค
ล้วนแต่ชาวชายชาญ	แต่งแต้ม
แกล้งเล่ห์ลักษณะโหด	หญิงรำ รักแซ
ข่วงปราชญ์ไข่ควมแย้ม	เยาะเย้ยมหยัน ๗
๑๒๓ ทิศการไข่วางวัน	วันวาร
๑๒๔ ทิศการทำการงาน	มากแท้
๑๒๕ แต่งเรื่องพิศดาร	เหนอยนั้ นามแม่
๑๒๖ ได้มื่อหรือมิใช่	สุดสิ้นแรงโรย ๗
๑๒๗ แม่มีวันมากไ้	ทรงทำ
๑๒๘ ทงจะคิดสั้คำ	เก่าไ้
๑๒๙ ทกค่างวังม้ง	ม่อหยลั้ ไปนา
๑๓๐ ฝักเยาะเขาสิงไ้	๑๓๑ ขบซอเล่ยลั้ ๗

